Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021-2027: μια ευκαιρία για την ενίσχυση της ένταξης των μεταναστών, των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα[1]

Ευχαριστίες

Σύνταξη κειμένου:
Ντομινίκα Σπυράτου (SolidarityNow)
dspyratou@solidaritynow.org

Συνεισφέραν οι:
Giacomo Manca (ECRE & PICUM), Ισμήνη Καρυδοπούλου (Generation 2.0 for Rigths, Equality and Diversity), Μελίνα Σπαθάρη (Terre des hommes Hellas) και Γιώργος Στεφανόπουλος (Greek Forum of Refugees).

Αποποίηση ευθυνών: Οι πληροφορίες σε αυτήν την ενημέρωση ήταν σωστές κατά τη στιγμή της δημοσίευσης, τον Ιούλιο του 2020.

1 Αυτή η σύνοψη πολιτικής είναι το αποτέλεσμα συζητήσεων μεταξύ πολλών φορέων που ασχολούνται με τη μετανάστευση, συμπεριλαμβανομένων ελληνικών εθνικών και τοπικών αρχών, θεσμικών οργάνων της ΕΕ, φορέων της κοινωνίας των πολιτών και διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων, κατά τη διάρκεια συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα, στις 27 Φεβρουαρίου 2020. Η εκδήλωση με τίτλο «Εξασφαλίζοντας ευρωπαϊκούς πόρους για την Ένταξη για την προγραμματική περίοδο 2021-2027» διοργανώθηκε από το SolidarityNow, το Generation 2.0 for Rights, Equality & Diversity, το Ελληνικό Φόρουμ Προσφύγων και την Terre des hommes Hellas, σε συνεργασία με το έργο των ECRE και PICUM *Ανάπτυξη καλών πρακτικών*: *Επηρεάζοντας τη χρηματοδότηση της ΕΕ για την ένταξη.*

Αυτό το έργο υποστηρίχθηκε από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Ένταξης και Μετανάστευσης (EPIM), μια συνεργατική πρωτοβουλία του Δικτύου Ευρωπαϊκών Ιδρυμάτων (NEF). Η αποκλειστική ευθύνη για το έργο βαρύνει τους διοργανωτές και το περιεχόμενο ενδέχεται να μην αντικατοπτρίζει απαραίτητα τις θέσεις του EPIM, του NEF ή άλλων συνεργαζόμενων ιδρυμάτων του EPIM.

Εισαγωγή

Το 2015 ένας αυξανόμενος αριθμός προσφύγων και μεταναστών άρχισε να καταφτάνει προς την Ευρώπη μέσω της Μεσογείου αναζητώντας προστασία και μια καλύτερη ζωή. Πέντε χρόνια αργότερα, παρά τις εντατικές προσπάθειες, ορισμένες θετικές εξελίξεις και τις ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη λήξη της λεγόμενης «προσφυγικής κρίσης»,[2] η κατάσταση έκτακτης ανάγκης στο **σύστημα υποδοχής** της Ελλάδας συνεχίζεται, οδηγώντας σε μια ασυνήθιστη «κανονικότητα». Οι ανεπάρκειες και τα μειονεκτήματα του συστήματος υποδοχής έχουν πολλές αρνητικές συνέπειες, που επηρεάζουν τη ζωή χιλιάδων αιτούντων άσυλο αλλά και των τοπικών κοινοτήτων, ενώ παράλληλα οδηγούν σε αύξηση των ρατσιστικών συμπεριφορών καθώς ακόμη και της βίας κατά των προσφύγων και εκείνων που τους βοηθούν.[3]

Ομοίως, οι προσπάθειες **ένταξης** αυτών που βρίσκονται ήδη και θα παραμείνουν στη χώρα είναι περιορισμένες και κατακερματισμένες. Η πολυαναμενόμενη Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη[4] που υιοθετήθηκε τον Ιούλιο του 2019, δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί πλήρως, και για την κυβέρνηση που ήρθε στην εξουσία τον ίδιο μήνα, η ένταξη δεν φαίνεται να αποτελεί υψηλή προτεραιότητα στην ατζέντα της, παρά τη διαθεσιμότητα κονδυλίων.[5] Επιπλέον, η Ελλάδα ακόμα δεν διαθέτει ένα λεπτομερές σχέδιο δράσης για την ένταξη που να βασίζεται σε επαρκή αξιολόγηση των αναγκών και με συγκεκριμένες πηγές χρηματοδότησης. Γενικότερα, η **δημοσιονομική διαχείριση** παρουσιάζει πολλές προκλήσεις, καθιστώντας τις διαδικασίες χρηματοδότησης περίπλοκες και επίπονες. Επίσης, το γεγονός ότι από τη μία πλευρά οι αρχές που υποβάλλουν και διαχειρίζονται τις προτάσεις χρηματοδότησης απέχουν πολύ και δεν έχουν τη δέουσα επαφή με το πεδίο, και από την άλλη πλευρά, το ότι δεν έχει ζητηθεί η συμβουλή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που συνεργάζονται στενά με υπηκόους τρίτων χωρών (ΥΤΧ) και επομένως κατανοούν τις ανάγκες τους, δυσχεραίνουν ακόμα πιο πολύ τις διαδικασίες αυτές. Ενέργειες για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ διαφόρων φορέων που ασχολούνται με το μεταναστευτικό, και τη γεφύρωση των υπαρχόντων κενών, δεν έχουν ακόμη υλοποιηθεί.

Στις ενότητες που ακολουθούν προσπαθούμε να δώσουμε μια σύντομη παρουσίαση της τρέχουσας δομής των πόρων της ΕΕ και του τρόπου που η Ελλάδα τους έχει αξιοποιήσει μέχρι τώρα για την ένταξη των ΥΤΧ και την αντιμετώπιση των προκλήσεων που υπάρχουν. Στη συνέχεια, θα παρουσιάσουμε τις αναμενόμενες αλλαγές στη δομή χρηματοδότησης που θα λάβουν χώρα από το 2021 και μετά. Οι πληροφορίες αυτές θα προσφέρουν ένα σημαντικό πλαίσιο στις πολιτικές συστάσεις που θα ακολουθήσουν, οι οποίες αφορούν στην επόμενη χρηματοδοτική περίοδο και που, εάν ληφθούν υπόψη, μπορούν να καλύψουν τα υπάρχοντα κενά και να βελτιώσουν το πλαίσιο για τη χρήση κονδυλίων της ΕΕ στην Ελλάδα.

2 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_19_1496
3 http://rvrn.org/2020/03/sovari_anisihia_gia_tis_epitheseis_kata_prosfygon/
4 http://www.opengov.gr/immigration/wpcontent/uploads/downloads/2019/07/%CE%95%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%88%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BE%CE%B7_final_.pdf
5 Ενδεικτικά https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/202007_managing-migration-eu-financial-support-to-greece_en.pdf

Τρέχον πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (2014-2020) και ένταξη στην Ελλάδα

Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ) είναι το σχέδιο δαπανών της Ευρώπης για διάφορους τομείς δραστηριοτήτων, μεταξύ των οποίων η κοινωνική ένταξη, το οποίο ανανεώνεται κάθε επτά χρόνια. Τα Ταμεία του ΠΔΠ που συνδέονται με την ένταξη περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων πόρων:

- Το **Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης** (ΤΑΜΕ) που εστιάζει συγκεκριμένα σε ΥΤΧ και τα μέτρα ένταξης που συνδέονται με την υποδοχή τους (γλωσσική κατάρτιση, μαθήματα αγωγής του πολίτη, υπηρεσίες μίας στάσης [One-stop shops] κ.λπ.).
- Το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο** (ΕΚΤ), το κύριο μέσο της ΕΕ για την απασχόληση και την κοινωνική πολιτική, το οποίο έχει ως έναν από τους στόχους πολιτικής του την κοινωνικό-οικονομική ένταξη των ομάδων που μειωνεκτούν, συμπεριλαμβανομένων των ΥΤΧ (π.χ. πρόσβαση στην αγορά εργασίας, μείωση της φτώχειας, προώθηση κοινωνικής ένταξης και υγείας, καταπολέμηση των διακρίσεων κ.λπ.).
- Το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης** (ΕΤΠΑ) που επενδύει σε κοινωνικές υποδομές και υποδομές υγείας, εκπαίδευσης, στέγασης και παιδικής μέριμνας, καθώς και σε δράσεις για την αναζωογόνηση των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών και τη μείωση της απομόνωσης ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

Για τους περισσότερους από αυτούς τους πόρους, η διαχείριση είναι μοιρασμένη μεταξύ της ΕΕ και των κρατών μελών. Τα κράτη μέλη έχουν την πρωταρχική ευθύνη για τη διαχείρισή τους, η οποία πραγματοποιείται βάσει των προγραμμάτων που έχουν συμφωνηθεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Μπορούν επίσης να αποφασίζουν πώς να διασφαλίζουν συνέργειες μεταξύ ΕΚΤ, ΤΑΜΕ και άλλων ταμείων, ενώ η ΕΕ παρέχει συστάσεις για τέτοια εθνικά προγράμματα μαζί με σχετικές κατευθυντήριες γραμμές και υποστήριξη, όπως διακρατικές συναντήσεις για ανταλλαγή καλών πρακτικών (π.χ. η διακρατική πλατφόρμα του ΕΚΤ[6]), υλικό (για παράδειγμα το Εργαλείο για τη χρήση κονδυλίων της ΕΕ για την ένταξη ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο[7]) και άλλα μέσα.

Στην Ελλάδα, κατά την τρέχουσα περίοδο χρηματοδότησης, έχει επιτευχθεί ελάχιστος συντονισμός μεταξύ των διαφόρων ταμείων και έχει χρηματοδοτηθεί ένας **περιορισμένος αριθμός δραστηριοτήτων ένταξης**, συχνά με τη μορφή πιλοτικών σχεδίων που στερούνται συνέχειας και βιωσιμότητας. Τα περισσότερα προγράμματα ένταξης υλοποιούνται από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και υποστηρίζονται κυρίως από άλλες πηγές χρηματοδότησης.

Πιο συγκεκριμένα, εκτός από τη χρηματοδότηση ενός προγράμματος παροχής στέγασης σε διαμερίσματα για αιτούντες άσυλο (ESTIA)[8] και ενός πρόσφατου προγράμματος ένταξης για αναγνωρισμένους πρόσφυγες (HELIOS)[9], ένα από τα μεγαλύτερα έργα ένταξης που χρηματοδοτούνται από πόρους της ΕΕ μέχρι στιγμής είναι τα Κέντρα Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων (ΚΕΜ) σε 10 Δήμους, τα οποία παρέχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες σε ΥΤΧ με στόχο τη

6 https://ec.europa.eu/esf/transnationality/
7 https://ec.europa.eu/regional_policy/el/information/publications/guides/2018/toolkit-on-the-use-of-eu-funds-for-the-integration-of-people-with-a-migrant-background
8 http://estia.unhcr.gr/el/home_page/
9 https://greece.iom.int/el/hellenic-integration-support-beneficiaries-international-protection-helios

βελτίωση του βιοτικού επιπέδου τους, την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και την κοινωνική ένταξη. Αυτό είναι στην πραγματικότητα το μόνο έργο ένταξης που υλοποιείται από τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ)[10] που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ, και αποτελεί μια σαφή ένδειξη ότι **πρέπει να γίνουν πολύ περισσότερα σε περιφερειακό επίπεδο**, ιδιαίτερα σε μια χώρα όπου η ένταξη μεταναστών και προσφύγων αποτελεί μια μεγάλη κοινωνική πρόκληση.

Αρκετά άλλα προγράμματα έχουν χρηματοδοτηθεί από το ΤΑΜΕ και το ΕΚΤ, συμπεριλαμβανομένων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων μεγάλης κλίμακας για παιδιά μετανάστες, όπως απογευματινά μαθήματα και μαθήματα ένταξης, καθώς και ένα πιλοτικό πρόγραμμα γεωργικής κατάρτισης. Επιπλέον, έχουν προγραμματιστεί αρκετά έργα για την τρέχουσα περίοδο χρηματοδότησης, αλλά η υλοποίησή τους είτε δεν έχει ξεκινήσει ακόμη είτε βρίσκεται σε αρχικά στάδια. Τα έργα αυτά περιλαμβάνουν δράσεις για τη στήριξη διαπολιτισμικών μεσολαβητών, για παράδειγμα προγράμματα κατάρτισης και τη δημιουργία μιας «δεξαμενής» διαθέσιμων διαπολιτισμικών μεσολαβητών, καθώς και τη χαρτογράφηση προγραμμάτων ένταξης που εφαρμόζονται από κάθε υπουργείο και ενδιαφερόμενους φορείς με στόχο τον καλύτερο συντονισμό των προσπαθειών.[11]

Η συνεργασία μεταξύ δημόσιων αρχών στην Ελλάδα δεν ήταν ιδιαίτερα εύκολη ποτέ, επομένως δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι οι **συνέργειες μεταξύ ταμείων και έργων είναι περιορισμένες** και ότι έχουν επιτευχθεί έως τώρα λιγότερα από τα προσδοκώμενα. **Οι διαρθρωτικές αδυναμίες του τρέχοντος ΠΔΠ**, όπως η έλλειψη ευελιξίας κατά την προετοιμασία των κονδυλίων του προϋπολογισμού, οι εξαιρετικά περίπλοκοι κανονισμοί χρηματοδότησης που διαφέρουν μεταξύ των ταμείων καθώς και ο μεγάλος αριθμός προγραμμάτων και εργαλείων που περιπλέκει την κατανόηση των κανόνων και των διαδικασιών χρηματοδότησης της ΕΕ, **δημιουργούν πρόσθετα εμπόδια**. Περισσότερες προσπάθειες μπορούν και πρέπει να γίνουν για τον εκσυγχρονισμό και την απλούστευση του πλαισίου αυτού ενώ, παράλληλα, απαιτείται επειγόντως μια αλλαγή νοοτροπίας και μια πιο περιεκτική προσέγγιση τόσο σε εθνικό όσο και σε επίπεδο ΕΕ.

<u>Επόμενο πλαίσιο (2021-2027)</u>

Το επόμενο ΠΔΠ θα εισάγει ορισμένες αλλαγές στη διαχείριση των ταμείων για την αντιμετώπιση των υφιστάμενων αδυναμιών. Ενδεικτικά, ο αριθμός των προγραμμάτων θα μειωθεί και **η υποστήριξη προγραμμάτων ένταξης θα ενσωματωθεί σε πολλά ταμεία**. Επίσης, όλα τα ταμεία θα ενσωματωθούν σε λιγότερους κανονισμούς ώστε να επιτευχθεί καλύτερος συντονισμός, συνοχή και απλούστευση των διαδικασιών και λιγότερος διοικητικός φόρτος. Ταυτόχρονα, αυτό σημαίνει ότι απαιτείται ακόμη περισσότερος συντονισμός και συμπληρωματικότητα μεταξύ των ταμείων. Το ΤΑΜΕ θα διατηρήσει μια «προσέγγιση της ομάδας στόχου» εστιάζοντας σε εκείνες τις ανάγκες ένταξης που είναι συγκεκριμένες για τους ΥΤΧ και που συνδέονται με την υποδοχή τους, ενώ το ΕΚΤ, -που θα γίνει «**ΕΚΤ+**» μετά τη συγχώνευση με άλλα ταμεία όπως το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Άπορους (ΤΕΒΑ) και το πρόγραμμα της ΕΕ για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία (EaSI) - θα παρέχει υποστήριξη για μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη ένταξη σε καθιερωμένους τομείς πολιτικής. Για την επόμενη περίοδο χρηματοδότησης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στοχεύει επίσης στην ενίσχυση της **αρχής της εταιρικής σχέσης** που διασφαλίζει ότι όλοι οι εταίροι,

10 https://www.espa.gr/el/Pages/staticRegionalOP.aspx
11 Αυτά είναι τα παραδείγματα που αναφέρθηκαν στο συνέδριο και δεν είναι εξαντλητικά

συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών και τοπικών αρχών και της κοινωνίας των πολιτών, συμμετέχουν στον προγραμματισμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων, αν και το κάθε κράτος μέλος αποφασίζει πόσο αυστηρά θα ακολουθήσει τις οδηγίες της Επιτροπής.[12]

Δυστυχώς, η προετοιμασία για το επόμενο ΠΔΠ αντιμετωπίζει επίσης ορισμένες προκλήσεις. Οι **ευρωπαϊκές κοινοβουλευτικές εκλογές** τον Μάιο του 2019 και **οι καθυστερήσεις στη διαμόρφωση μιας νέας Επιτροπής** επιβράδυναν τις διαπραγματεύσεις για το ΠΔΠ για μερικούς μήνες. Η αβεβαιότητα γύρω από το **Brexit** προκάλεσε επίσης σημαντικές καθυστερήσεις και η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου - ενός βασικού καθαρού συνεισφορέα - από την ΕΕ, οδήγησε σε μείωση της χρηματοδότησης. Οι διοργανικές διαπραγματεύσεις («τριμερής διάλογος») σε επίπεδο ΕΕ για το ΕΚΤ+ και το ΤΑΜΕ έχουν παγώσει λόγω έλλειψης σαφήνειας σχετικά με το ποσό που θα διατεθεί για διαφορετικές προτεραιότητες και λόγω **διαφωνιών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρώπης**. Κατά συνέπεια, η προετοιμασία των εθνικών προγραμμάτων από τα κράτη μέλη σχετικά με τη χρήση κονδυλίων της ΕΕ καθυστερούν επίσης σοβαρά και το επόμενο ΠΔΠ κινδυνεύει να ξεκινήσει χωρίς την έγκριση διαφόρων προγραμμάτων, οδηγώντας ενδεχομένως σε κενά όσον αφορά στη χρηματοδότηση.

Η εμφάνιση του **Covid-19** τους πρώτους μήνες του 2020 έφερε επιπρόσθετες απροσδόκητες καθυστερήσεις και αβεβαιότητα. Τον Μάρτιο, η Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ursula von der Leyen, ανακοίνωσε αλλαγές στην πρόταση του ΠΔΠ που θα επιτρέψουν την αντιμετώπιση της κρίσης του κορονοϊού,[13] δημιουργώντας ανησυχίες ότι η διάθεση πόρων για την αντιμετώπιση της συνεχιζόμενης κρίσης στην υγεία καθώς και της κοινωνικής και οικονομικής κρίσης, ενδέχεται να υπονομεύσει τις επενδύσεις στις πολιτικές συνοχής και κοινωνικής ένταξης, συμπεριλαμβανομένης της ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων. Στα τέλη του Μαΐου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισηγήθηκε μια νέα πρόταση με αναθεωρημένες δεσμεύσεις για τον επόμενο προϋπολογισμό του ΠΔΠ, η οποία παρουσίασε το πρόγραμμα «Επόμενη Γενιά ΕΕ»[14] (Next Generation EU), ένα τεράστιο πρόγραμμα επιχορηγήσεων και δανείων για την ανάκαμψη της ΕΕ.[15] Εν τω μεταξύ, είναι αβέβαιο εάν θα επιτευχθεί συμφωνία για το επόμενο ΠΔΠ έως το τέλος του 2020.

Παρά τις προκλήσεις, είναι υψίστης σημασίας η Ελλάδα να προετοιμαστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο για την επόμενη προγραμματική περίοδο. Ενώ η τρέχουσα προγραμματική περίοδος συνεχίζεται και οι προσπάθειες για την εφαρμογή νέων προγραμμάτων δεν πρέπει να εγκαταλειφθούν, οι ελληνικοί θεσμικοί φορείς θα πρέπει επίσης να προετοιμάσουν και να υποβάλουν τις προτάσεις τους για το επόμενο ΠΔΠ, λαμβάνοντας υπόψη τα διδάγματα και τις βέλτιστες πρακτικές από την περίοδο 2014-2020, πάντα σε συνεννόηση με όλους τους φορείς που συμμετέχουν στη διαχείριση του μεταναστευτικού. Η ακόλουθη ενότητα παρουσιάζει με περισσότερες λεπτομέρειες πώς μπορεί να επιτευχθεί αυτό.

---

12 https://ec.europa.eu/migrant-integration/main-menu/funding/future-eu-funds. Επίσης, για περαιτέρω προτάσεις σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η αρχή της εταιρικής σχέσης πρέπει να αντικατοπτρίζεται στη δομή του ΤΑΜΕ και του ΕΚΤ+ δείτε: https://www.ecre.org/wp-content/uploads/2020/04/PICECR-partnership.pdf

13 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/STATEMENT_20_554

14 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_20_940

15 Παρά τον τεράστιο αντίκτυπο που θα μπορούσε να έχει αυτός ο φάκελος στην πολιτική συνοχής, δεν είναι βέβαιο σε ποιο βαθμό μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αντιμετώπιση των ελλείψεων στην υποδοχή και την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών.

Ο δρόμος για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελλάδα

Γενικές συστάσεις

Η Ελλάδα έχει χαμηλό ποσοστό απορρόφησης πόρων, ειδικά όταν πρόκειται για το ΤΑΜΕ,[16] οδηγώντας τελικά σε έλλειψη ετοιμότητας για την υποδοχή και την ένταξη των ΥΤΧ. Για να αλλάξει αυτό, η χώρα πρέπει να αποδώσει καλύτερα στο επόμενο ΠΔΠ. Τα βήματα που πρέπει να ληφθούν άμεσα από τις αρμόδιες αρχές περιλαμβάνουν, αλλά δεν περιορίζονται, σε:

- Αύξηση της **σαφήνειας** σχετικά με τη χρηματοδότηση της ΕΕ και του ΠΔΠ, συμπεριλαμβανομένων των διαθέσιμων χρηματοδοτικών μέσων και προτεραιοτήτων σε επίπεδο ΕΕ καθώς και σε εθνικό επίπεδο. Τακτικές συνεδρίες ανταλλαγής πληροφοριών με ενδιαφερόμενους φορείς, εργαλειοθήκες και εγχειρίδια είναι μερικά παραδείγματα για το πώς μπορεί να επιτευχθεί αυτό.
- Αύξηση της **ευελιξίας και απλοποίηση των διαδικασιών** και των ελέγχων για χρηματοδοτούμενους φορείς. Εξάλειψη των «επιπέδων» της γραφειοκρατίας όταν δεν είναι απαραίτητα.
- Ενίσχυση του **συντονισμού** μεταξύ προγραμμάτων και διαχειριστικών αρχών για την εξασφάλιση της καλύτερης δυνατής χρήσης των κονδυλίων της ΕΕ. Επί του παρόντος, ο συντονισμός μεταξύ διαφόρων χρηματοδοτούμενων έργων από την ΕΕ αποδεικνύεται εξαιρετικά δύσκολος λόγω κατακερματισμού των αρμοδιοτήτων σε όλο το φάσμα της ελληνικής διοίκησης.
- Διασφάλιση της **ουσιαστικής συμμετοχής** στο σχεδιασμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση προγραμμάτων όλων των ενδιαφερόμενων φορέων, συμπεριλαμβανομένων υπουργείων, δήμων, περιφερειών, διαχειριστικών αρχών για ταμεία, ΜΚΟ και των διαφόρων μεταναστευτικών και προσφυγικών κοινοτήτων. Πρέπει να δοθεί έμφαση στη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στις επιτροπές παρακολούθησης των ταμείων, κάτι που μέχρι στιγμής δεν υφίσταται.
- Βελτίωση της **συνεργασίας και των συνεργιών** μεταξύ των ενδιαφερόμενων σε διαφορετικά επίπεδα διακυβέρνησης. Η κυβέρνηση θα πρέπει να «εκμεταλλευτεί» την ευελιξία και την τεχνογνωσία των ΜΚΟ, να ακούσει τι έχουν να πουν οι ΥΤΧ και να επανεξετάσει το ρόλο των δήμων διευκρινίζοντας τις ευθύνες τους και υποστηρίζοντας τις τεχνικές και οργανωτικές απαιτήσεις τους καθώς και την πρόσβαση τους στη χρηματοδότηση.
- Υποστήριξη της **συνεχούς ανάπτυξης ικανοτήτων** για υπαλλήλους του δημόσιου τομέα και οργανισμών σε όλες τις πτυχές της χρηματοδότησης της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων σεμιναρίων με εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τις νέες διαδικασίες χρηματοδότησης για την επόμενη περίοδο.

Ενώ οι παραπάνω συστάσεις μπορούν να βελτιώσουν τη διαχείριση των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ κατά το επόμενο ΠΔΠ, τα ακόλουθα μέτρα πολιτικής για τους ΥΤΧ και τις τοπικές κοινότητες είναι απαραίτητα για τη διευκόλυνση της διαδικασίας ένταξης:

16 Για παραδείγματα σχετικά με τους πόρους που διατίθενται έναντι αυτών που απορρίφθηκαν δείτε: https://ec.europa.eu/home-affairs/publications/summary-allocation-received-member-state-under-asylum-migration-and-integration-fund_en

- Βελτίωση και εφαρμογή της **Εθνικής Στρατηγικής για την Ένταξη** και προετοιμασία ενός **σχεδίου δράσης**, που να βασίζεται στις υποχρεώσεις της Ελλάδας σύμφωνα με τα εθνικά και ευρωπαϊκά νομικά πλαίσια και να ξεκινάει από την φάση υποδοχής.
- **Υποστήριξη των δήμων στη δημιουργία μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής** που θα συμπληρώνει την εθνική στρατηγική και το σχέδιο δράσης, βάσει τοπικών πόρων και αναγκών.
- **Συνέχιση και επέκταση των υπαρχόντων επιτυχημένων προγραμμάτων**. Τα υπάρχοντα, επιτυχημένα προγράμματα πρέπει να ενισχυθούν, να βελτιωθούν όπου χρειάζεται και να συνδεθούν με άλλα προγράμματα ένταξης ώστε να δημιουργήσουν μια ολιστική διαδικασία ένταξης. Για παράδειγμα, τα ΚΕΜ πρέπει να επεκταθούν σε περισσότερους δήμους και να υποστηριχθούν περαιτέρω με κατάλληλο προσωπικό και δραστηριότητες, το πρόγραμμα στέγασης ESTIA πρέπει να συνδεθεί με υπηρεσίες ένταξης (γλωσσική κατάρτιση, υπηρεσίες απασχολησιμότητας κ.λπ.) και τα κριτήρια επιλεξιμότητας του προγράμματος HELIOS που αποκλείει προς το παρόν πρόσφυγες που στεγάζονται αυτόνομα, πρέπει να επανεξεταστούν έτσι ώστε να μην γίνονται διακρίσεις εις βάρος ορισμένων ομάδων.
- Άρση των εμποδίων που δυσχεραίνουν την **πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες**. Οι δυσκολίες στην απόδοση αριθμού φορολογικού μητρώου (ΑΦΜ), αριθμού κοινωνικής ασφάλισης (ΑΜΚΑ και ΠΑΑΥΠΑ), ανοίγματος τραπεζικού λογαριασμού, λήψης παροχών κ.λπ., εξακολουθούν να υφίστανται και εμποδίζουν τη διαδικασία ένταξης των ΥΤΧ, παρά τις σημαντικές προσπάθειες πολλών φορέων για την επίλυσή τους. Κατευθυντήριες γραμμές και ενημερωτικές συνεδρίες για δημόσιους υπαλλήλους και ενημερωτικό υλικό για τους ΥΤΧ, σε συνδυασμό με την υιοθέτηση σωστών πολιτικών, είναι κάποια από τα παραδείγματα των μέτρων που πρέπει να υποστηριχθούν.
- **Υποστήριξη επικοινωνίας με τοπικές κοινότητες**, κατάρτιση όσον αφορά στα ανθρώπινα δικαιώματα και άλλες δραστηριότητες με στόχο την σωστή ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού.

Όταν εξετάζουμε πιο προσεκτικά τις **τρεις βασικές πτυχές της ένταξης**, δηλαδή την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση, την απασχολησιμότητα και τη στέγαση, συνιστώνται πιο συγκεκριμένες δράσεις και βήματα.

Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση

Η πρόσβαση στην κρατική εκπαίδευση για τα παιδιά υπήρξε προτεραιότητα για το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και κάτι τέτοιο έγινε δυνατό με την υιοθέτηση θετικών μέτρων. Ωστόσο, ορισμένες προκλήσεις παραμένουν και πρέπει να αντιμετωπιστούν ενώ, ταυτόχρονα, απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για την ανάπτυξη της επαγγελματικής κατάρτισης και της εκμάθησης ελληνικής γλώσσας για ενήλικες. Οι αρμόδιες αρχές πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στα ακόλουθα:

- Ένα **πιστοποιημένο πρόγραμμα ελληνικής γλώσσας**, σε εθνική κλίμακα, για ενήλικες ΥΤΧ έχει καθυστερήσει πολύ και πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα της κυβέρνησης. Οι άνθρωποι πρέπει να μπορούν να συμμετάσχουν σε αυτό από τη στιγμή που φτάνουν στη χώρα ενώ θα πρέπει να λειτουργήσει σε τοπικό επίπεδο όπως, για παράδειγμα, στα Κέντρα Δια Βίου

Μάθησης[17] που ιδρύθηκαν σε διάφορους δήμους και χρηματοδοτήθηκαν από πόρους της ΕΕ. Επιπλέον, ταχύρρυθμα μαθήματα ελληνικής γλώσσας θα μπορούσαν να υποστηρίξουν περαιτέρω ή να συνδυαστούν με το παραπάνω πρόγραμμα, ιδιαίτερα για τα άτομα που θέλουν να αναπτύξουν τις γλωσσικές τους ικανότητες πιο άμεσα.

- Υιοθέτηση και χρηματοδότηση μέτρων για την **ενσωμάτωση της εκπαίδευσης των προσφύγων και των μεταναστών** στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση, έτσι ώστε ο πληθυσμός αυτός να μην αποκλείεται από τα υπάρχοντα εκπαιδευτικά προγράμματα και δομές. Σχεδιασμός προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης τόσο για τους ντόπιους όσο και για τους ΥΤΧ, καθώς είναι απαραίτητα και για τις δύο ομάδες, ενώ με αυτόν τον τρόπο θα προωθηθεί η ένταξη μέσω της αλληλεπίδρασης. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν:
  - Τοποθετήσεις **πολιτισμικών μεσολαβητών και διερμηνέων** σε σχολεία, Κέντρα Συμβουλευτικής Υποστήριξης (ΚΕΣΥ), Κέντρα Δια Βίου Μάθησης και άλλους εκπαιδευτικούς παρόχους, όπως απαιτείται.
  - Παροχή **εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την ένταξη** και την πολιτισμική ευαισθητοποίηση για όλους τους εκπαιδευτικούς –όχι μόνο εκείνους που αναλαμβάνουν τάξεις ένταξης-, άλλους επαγγελματίες της σχολικής κοινότητας (διευθυντές σχολείων, ψυχολόγοι κ.λπ.) καθώς και για τις τοπικές κοινότητες.
  - Εξειδικευμένη **ψυχοκοινωνική υποστήριξη** στα σχολεία με στόχο να βοηθήσει τους ανθρώπους να ξεπεράσουν το τραύμα τους.
  - Ένας δομημένος μηχανισμός **πιστοποίησης δεξιοτήτων, αναγνώρισης πτυχίων και παροχής υποτροφιών**, ώστε οι άνθρωποι να έχουν κίνητρο να παραμείνουν στη χώρα και να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους.
- **Υποστήριξη της συνεργασίας μεταξύ των κέντρων μη τυπικής εκπαίδευσης** για την κάλυψη κενών και αναγκών που παρουσιάζονται και ενίσχυση τους ώστε να γίνουν πιο συμπεριληπτικά. Για παράδειγμα, τα Εκπαιδευτικά Κέντρα Ένταξης του Helios για αναγνωρισμένους πρόσφυγες, θα πρέπει να δέχονται στα προγράμματά τους και πρόσφυγες που στεγάζονται αυτόνομα.
- **Αύξηση του αριθμού και της ικανότητας των κοινωνικών φροντιστηρίων** των δήμων, έτσι ώστε τα παιδιά με μεταναστευτικό υπόβαθρο, που έχουν μείνει εκτός σχολείου για μεγάλο χρονικό διάστημα και χρειάζονται υποστήριξη, να μπορέσουν να φτάσουν το επίπεδο των συνομήλικων τους και να τοποθετηθούν στις σωστές τάξεις διδασκαλίας.
- Επένδυση στον **ψηφιακό γραμματισμό και τις νέες τεχνολογίες** τόσο για τους ΥΤΧ όσο και για τους τοπικούς πληθυσμούς ώστε να καλυφθεί το υπάρχον ψηφιακό χάσμα. Με την εμφάνιση του Covid-19, η ανάγκη αυτή έγινε πιο προφανής και επείγουσα καθώς οι ανισότητες στην πρόσβαση σε ψηφιακές υπηρεσίες έγιναν πιο εμφανείς. Η ψηφιοποίηση, ιδίως στη δημόσια διοίκηση, μπορεί επίσης να βελτιώσει τις διαδικασίες ασύλου και την ένταξη στη χώρα και να βοηθήσει στην αντιμετώπιση των σημερινών γραφειοκρατικών εμποδίων, όπως τις καθυστερήσεις στην παροχή υπηρεσιών, την έκδοση εγγράφων ή τις ατελείωτες ουρές.
- **Επίλυση εμποδίων οδικής μεταφοράς**, ώστε οι άνθρωποι να μπορούν να συμμετάσχουν στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση και να μειωθεί ο αριθμός αυτών που εγκαταλείπουν την εκπαίδευση. Το ζήτημα αυτό εμφανίζεται περισσότερο σε μη αστικές περιοχές όπου οι δημόσιες συγκοινωνίες είτε δεν είναι συχνές είτε δεν υποστηρίζονται καθόλου.

17 https://www.inedivim.gr/en/programmes-actions/lifelong-learning-centres-programmes-national-local-level-%CE%B1%CF%807-%CE%B1%CF%808

- Υποστήριξη της **συμμετοχής των γυναικών μεταναστευτικού και προσφυγικού υποβάθρου** στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση για την ενίσχυση μιας ισότιμης συμμετοχής στην απασχόληση. Για παράδειγμα, λήψη μέτρων για την εξάλειψη των επιπλέον εμποδίων στην απασχόληση των γυναικών μέσω της βελτίωσης της φροντίδας των παιδιών προσχολικής ηλικίας.
- Επένδυση σε **προγράμματα ένταξης για εφήβους** 16-18 ετών, για τους οποίους η εκπαίδευση δεν είναι υποχρεωτική και ως εκ τούτου η πρόσβαση καθίσταται πιο δύσκολη. Συμμετοχή της Γενικής Γραμματείας Δια Βίου Μάθησης στη δημιουργία και την υλοποίηση προγραμμάτων που στοχεύουν στη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα.
- Υποστήριξη με προγράμματα ευαισθητοποίησης και πολιτισμικούς μεσολαβητές της **άμεσης επικοινωνίας μεταξύ γονέων και σχολείων**, η οποία επί του παρόντος πραγματοποιείται κυρίως μέσω των μαθητών.

Απασχολησιμότητα

Η ελληνική κυβέρνηση δεν έχει ακόμη επενδύσει αρκετά στην ένταξη προσφύγων και μεταναστών μέσω της αγοράς εργασίας. Σε μια χώρα όπου η ανεργία, μετά από μια δεκαετή οικονομική κρίση, είναι η υψηλότερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση[18] και όπου η απασχόληση στη μαύρη αγορά είναι συχνά η μόνη λύση για τους πιο ευάλωτους και περιθωριοποιημένους πληθυσμούς, χρειάζονται περισσότερες προσπάθειες για τη βελτίωση της απασχολησιμότητας τόσο των ντόπιων όσο και των νεοαφιχθέντων πληθυσμών. Πιο συγκεκριμένα:

- Δεδομένου ότι η απασχολησιμότητα συνδέεται στενά με την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση, αξίζει να επαναλάβουμε την επείγουσα ανάγκη χρηματοδότησης **μαθημάτων εκμάθησης γλωσσών, εξειδικευμένης ορολογίας άλλα και των ιδιαιτεροτήτων του ελληνικού συστήματος ευρύτερα, καθώς και προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης**. Όπως και με την εκπαίδευση, η απασχολησιμότητα προσφύγων και μεταναστών πρέπει να ενσωματωθεί στο γενικό σύστημα, επιτρέποντας στους ΥΤΧ να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες που παρέχονται για τον ευρύ πληθυσμό, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τις ιδιαιτερότητές τους.
- Δημιουργία ενός **εθνικού προγράμματος καταγραφής ικανοτήτων** που να συνδέει τους ανθρώπους με την αγορά εργασίας. Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες έχουν δεξιότητες που πρέπει να αναγνωρίζονται και να αντιστοιχίζονται με τις ανάγκες της αγοράς.
- Ενίσχυση των **πτυχών προσέγγισης των υπηρεσιών απασχόλησης** ώστε να ξεπεραστεί το μοντέλο των «υπηρεσιών μιας στάσης» για όσους δεν είναι σε θέση να παραστούν φυσικά σε υπάρχουσες υπηρεσίες ή να γνωρίζουν για αυτές. Η έλλειψη πληροφόρησης εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα για την πρόσβαση στην εργασία και μπορεί να δημιουργήσει επιπλέον εμπόδια ή να οδηγήσει ακόμη και σε πρόστιμα (ειδικά για τους αυτοαπασχολούμενους).
- Υποστήριξη του **Οργανισμού Απασχόλησης Ανθρώπινου Δυναμικού (ΟΑΕΔ), για την κάλυψη των αναγκών των ΥΤΧ** με προσαρμογή των υπηρεσιών και των προγραμμάτων του και διασύνδεση με προγράμματα ένταξης (π.χ. HELIOS). Και εδώ, η παροχή διερμηνείας είναι απαραίτητη.
- Χρηματοδότηση προγραμμάτων που να **συνδέουν συνδικάτα και εργοδότες με ΥΤΧ**, καθώς και μαθημάτων κατάρτισης που θα βοηθήσουν τους εργοδότες να κατανοήσουν τα διαφορετικά νομικά καθεστώτα και τα αντίστοιχα δικαιώματα και θα τους βοηθήσουν να ξεπεράσουν υπάρχοντα

18 https://www.statista.com/statistics/268830/unemployment-rate-in-eu-countries/

γραφειοκρατικά εμπόδια, ιδίως όταν προσλαμβάνουν εργαζόμενους. Επίσης, σημαντική είναι η πολιτισμική εκπαίδευση των εργοδοτών που δεν έχουν εργαστεί στο παρελθόν με ΥΤΧ.

- Ενσωμάτωση της **διάστασης του φύλου** σε όλα τα προγράμματα λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μετανάστριες και οι γυναίκες πρόσφυγες. Τα προγράμματα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης είναι ιδιαίτερα σημαντικά για επιζήσασες έμφυλης βίας.
- Ανάπτυξη προγραμμάτων για την **αντιμετώπιση της εργασιακής εκμετάλλευσης** που θα παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα εργασιακά δικαιώματα και αποτελεσματικούς μηχανισμούς καταγγελιών για όσους έχουν πέσει θύματα εκμετάλλευσης.
- Υποστήριξη των αυτοαπασχολούμενων μέσω **μικρό-χρηματοδοτήσεων** και κατάρτιση τύπου **«εκπαίδευση των εκπαιδευτών»** από τις κοινότητες.

Στέγαση

Ενώ η Ελλάδα έχει καταβάλλει κάποιες προσπάθειες για να προσφέρει καταλύματα στους αιτούντες άσυλο, κυρίως μέσω του προγράμματος ESTIA, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις. Εδώ και αρκετά χρόνια, η κυβέρνηση δεν μπορεί να διαχειριστεί το σοβαρό πρόβλημα του υπερπληθυσμού στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης[19] των νησιών ενώ, ταυτόχρονα, οι δομές φιλοξενίας και τα καταλύματα της ηπειρωτικής χώρας λειτουργούν συνεχώς υπό συνθήκες πληρότητας. Αυτό οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι κανένα από αυτά τα καταλύματα δεν συνδέεται με προγράμματα ένταξης, διαιωνίζοντας συνεπώς την εξάρτηση των ανθρώπων από αυτά και δημιουργώντας σοβαρά ζητήματα όταν τους χορηγείται το καθεστώς πρόσφυγα και τους ζητείται να εγκαταλείψουν τη στέγη τους[20]. Ταυτόχρονα, οι προληπτικές πρωτοβουλίες για την στέγαση αναγνωρισμένων προσφύγων και μεταναστών είναι σχεδόν ανύπαρκτες και δυνητικά μπορούν να οδηγήσουν σε αστεγία. Το χειρότερο όμως που προστίθεται στην όλη κατάσταση, είναι το γεγονός ότι η ενοικίαση είναι εξαιρετικά δύσκολη για τους ΥΤΧ λόγω ρατσιστικών και ξενοφοβικών προκαταλήψεων, αλλά και λόγω εξωγενών συνθηκών που επηρεάζουν την ελληνική κοινωνία, όπως η άνοδος των βραχυπρόθεσμων εγκαταστάσεων ενοικίασης και η αύξηση των τιμών του ενοικίου.

Προκειμένου να αρθούν οι φραγμοί αυτοί και να ξεπεραστούν τα υπάρχοντα εμπόδια, οι αρχές πρέπει να επανεξετάσουν τις πολιτικές στέγασης και:

- Να σταματήσουν οι επενδύσεις σε προσωρινές λύσεις στέγασης, όπως οι δομές φιλοξενίας, τα ξενοδοχεία και οι ασφαλείς ζώνες για παιδιά. Να δημιουργηθούν **μακροπρόθεσμα προγράμματα στέγασης** ώστε να διασφαλιστεί ότι οι άνθρωποι μπορούν να ζήσουν σε ασφαλή περιβάλλοντα, όπου η ένταξή τους διευκολύνεται και προωθείται μέσω προσβάσιμων υπηρεσιών υποστήριξης, επαγγελματικής κατάρτισης, πρόσβασης στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας. Πιο συγκεκριμένα:
  - ❖ Το **πρόγραμμα στέγασης ESTIA** για τους αιτούντες άσυλο, που φιλοξενεί περισσότερα από 25.000 άτομα, είναι ένα καλό παράδειγμα και πρέπει να διατηρηθεί. Το πεδίο εφαρμογής του πρέπει να διευρυνθεί και να συνδεθεί με υπηρεσίες ένταξης που αυτή τη στιγμή λείπουν. Επιπλέον, πρέπει να δημιουργηθεί ένας μηχανισμός παρακολούθησης των ατόμων που

19 https://infocrisis.gov.gr/category/pliroforiaka-stoixeia/apotyposi-ikonas-sta-nisia/
20 https://www.solidaritynow.org/exits/

χρειάζεται να αποχωρήσουν από το πρόγραμμα στέγασης, προκειμένου να αξιολογηθεί η πρόοδος τους και να διαπιστωθεί εάν μπορούν να είναι ανεξάρτητοι και αυτάρκεις.

- Το **πρόγραμμα ένταξης HELIOS** που συμβάλλει στο κόστος στέγασης αναγνωρισμένων προσφύγων, θα πρέπει να επεκτείνει τα κριτήρια επιλεξιμότητάς του έτσι ώστε περισσότεροι πρόσφυγες να μπορούν να ωφεληθούν από αυτό. Επίσης, θα πρέπει να παρέχεται περαιτέρω πρακτική υποστήριξη στους πρόσφυγες που αιτούνται στέγασης και θα πρέπει να δημιουργηθεί γέφυρα μεταξύ των προγραμμάτων υποδοχής με το πρόγραμμα HELIOS για μια ομαλή μετάβαση μεταξύ τους.
- Τα **επιτυχημένα πιλοτικά προγράμματα ένταξης** τα οποία ασχολούνται με τη στέγαση, όπως το πρόγραμμα Curing the Limbo[21] και το Housing and Reintegration[22] και τα οποία παρέχουν προσιτές λύσεις στέγασης για πρόσφυγες και άστεγους αντίστοιχα, πρέπει να συνεχιστούν και να επεκταθούν.
- Πρέπει να αυξηθούν οι **κατάλληλοι χώροι στέγασης για ασυνόδευτους ανήλικους**, συμπεριλαμβανομένης της υποστηριζόμενης ανεξάρτητης διαβίωσης για τη στέγαση και την προστασία ασυνόδευτων ανηλίκων ηλικίας 16-18 ετών.
- Ομοίως, χρειάζονται περισσότερα **εξειδικευμένα καταλύματα για επιζήσασες σεξουαλικής και έμφυλης βίας (SGBV) και σωματεμπορίας** καθώς και άλλων ευάλωτων ομάδων.

- Επένδυση στη **κοινωνική κατοικία και τη προσιτή στέγαση για όλους**. Οι υπάρχουσες επιλογές στέγασης στην Ελλάδα είναι προσωρινές ή δεν καλύπτουν τις ανάγκες όλων των ευάλωτων ομάδων. Σε αντίθεση με τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, η Ελλάδα δεν διαθέτει πολιτική κοινωνικής κατοικίας, ένα τεράστιο κενό που πρέπει να καλυφθεί επειγόντως. Η προσπάθεια συνεργασίας μεταξύ υπουργείων, δήμων και άλλων ενδιαφερόμενων φορέων, η οποία θα περιλαμβάνει τη **χαρτογράφηση κενών κρατικών κτιρίων** και την αξιολόγηση **ευέλικτων σχεδίων και καινοτόμων προγραμμάτων** που μπορούν να προσαρμοστούν και να εφαρμοστούν στο ελληνικό πλαίσιο, είναι επιτακτική. Τα κοινωνικά γραφεία ενοικίασης,[23] όπου οι ΜΚΟ ή οι κοινωνικές επιχειρήσεις θα μπορούν να λειτουργούν ως μεσάζοντες μεταξύ ιδιοκτητών και ατόμων που έχουν ανάγκη στέγασης, θα μπορούσε να είναι μια καλή αφετηρία.
- Διευκόλυνση της **πρόσβασης σε επιδόματα, δάνεια και άλλα μέσα** που θα βοηθήσουν τους ΥΤΧ να ξεπεράσουν τα οικονομικά εμπόδια όταν αναζητούν στέγαση εκτός των υφιστάμενων προγραμμάτων. Δημιουργία υπηρεσιών, οι οποίες θα προσφέρουν συμβουλές και βοήθεια για την εύρεση στέγης, την πρόσβαση σε επιδόματα και την υποβολή αιτήσεων για δάνεια τα οποία θα αξιοποιηθούν στις καταθέσεις ενοικίου.

<u>Επίλογος</u>

Η επικείμενη έλευση του επόμενου ΠΔΠ είναι μια ευκαιρία για την Ελλάδα να βελτιώσει τις πολιτικές και τα προγράμματά που αφορούν στην ένταξη των αιτούντων άσυλο, των μεταναστών και των προσφύγων. Το ισχύον πλαίσιο, αν και διέθεσε πόρους για τη διαχείριση του προσφυγικού, δεν θα μπορούσε να είχε προβλέψει τις αφίξεις μεγάλης κλίμακας αιτούντων άσυλο στα ανατολικά σύνορα

21 https://curingthelimbo.gr/
22 https://socadm.duth.gr/wp-content/uploads/2017/12/%CE%A3%CF%84%CE%AD%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%95%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BE%CE%B7.pdf
23 https://www.feantsa.org/download/2012_06_22_sra_final_en-2-2292903742234225547.pdf

της Ευρώπης και ως εκ τούτου δεν ήταν επαρκώς προετοιμασμένο για να καλύψει τις ανάγκες τους ή αυτές των κοινοτήτων υποδοχής, καθώς τα κονδύλια από μόνα τους δεν αρκούν. Αφήνοντας στην άκρη τις καθυστερήσεις στην επίτευξη συμφωνιών, η Ευρώπη αυτή τη φορά είναι καλύτερα προετοιμασμένη. Η ένταξη ατόμων που έχουν διαφύγει από συγκρούσεις και απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης δεν είναι πλέον επιλογή, αλλά ο μόνος τρόπος αποτελεσματικής διαχείρισης της μετανάστευσης και καταπολέμησης του εξτρεμισμού. Η Ελλάδα, η οποία βρίσκεται στην πρώτη γραμμή των πρόσφατων μεταναστευτικών ροών, το γνωρίζει πολύ καλά.

Για το λόγο αυτό, οι ελληνικές αρμόδιες αρχές, οι οποίες επί του παρόντος βρίσκονται σε διαδικασία υποβολής των προτάσεών τους στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την επόμενη χρηματοδοτική περίοδο, πρέπει να λάβουν υπόψη τους τις προαναφερόμενες συστάσεις και να χρησιμοποιήσουν τα διαθέσιμα κονδύλια της ΕΕ με τον καλύτερο δυνατό τρόπο ώστε να διασφαλίσουν την κοινωνική συνοχή και να δημιουργήσουν μια πιο συμπεριληπτική κοινωνία για όλους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την πραγματική συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνίας των πολιτών, κατά τη διαδικασία σχεδιασμού και υλοποίησης των ΠΔΠ από τώρα και στο εξής.